

Ministarstvu za nauku i tehnološki razvoj
Nemanjina 22-24
11.000 Beograd

naš br.: 49-07/2010

datum: 06.07.2010

Predmet:

Mere protiv plagijarizma i srodnih pojava
- predlog -

Poštovani,

Kao izdavač Srpskog citatnog indeksa i Bibliometrijskog izveštaja o časopisima naš centar je tokom 2009. i 2010. godine preduzeo veoma opsežno istraživanje s krajnjim ciljem da se ta dva informaciona izvora rasterete nelegitimnih radova. S obzirom na visoku vidljivost i globalnu dostupnost radova posredstvom SCIndeksa, smatrali smo da je to neophodno, da bismo tako zaštitili integritet baze i unapredili njenu prikladnost za službenu upotrebu. Ocenili smo da ćemo na taj način istovremeno doprineti zaštiti ugleda naše naučne zajednice u zemlji i svetu.

Identifikacija duplikata obavljena je unutar SCIndeksa. Identifikovani su "interni" duplikati (a uzgred i neki autoplagijati, kao i plagijati) u okviru korpusa svih radova, nezavisno od toga da li su predstavljeni na nivou punog teksta.

Detekcija plagijarizma obavljena je generalno, ali zbog tehničkih ograničenja samo na radovima objavljenim na engleskom jeziku. Iz istih razloga nisu obrađeni časopisi iz oblasti Matematika i mehanika. Proveravani su radovi objavljeni tokom 2008. i 2009. godine. Časopisi iz oblasti društvenih nauka ispitani su za duži period (od 2000. do 2009. godine), u nameri da se proveri delovanje promena u sistemu vrednovanja na incidenciju plagijarizma. Za detekciju je korišćen servis pod nazivom *iThenticate* firme *iParadigms*, koji koriste i izdavači vodećih svetskih časopisa udruženi u sistem *CrossRef*, kao najbolji servis te namene. *iThenticate* dijagnostikuje prisustvo doslovnog (*cut-and-paste*) plagijarizma, koji je uslov za analitičku ocenu plagijarizma u postupku tzv. verifikacije.

Verifikacija plagijarizma u radovima obavljena je u tri koraka:

- (1) Radove su najpre ocenili analitičari angažovani i obučeni od CEON-a. Radovi su razvrstani u kategorije s obzirom na stepen i vrstu plagijarizma. Osnovna podela obuhvatila je modalitete: *grubi* plagijat, *blagi* plagijat i *autoplagijat*. Definicije modaliteta izvedene su iz opšteprihvaćenih definicija plagijarizma, odnosno akademskih etičkih normi i pratećih međunarodnih izdavačkih standarda i običaja. Jedinstveni kriterijumi prilagođeni su u nekoj meri disciplinarnim specifičnostima.

- (2) Zatim su isti postupak nezavisno primenila uredništva časopisa. Svim uredništvima ili izdavačima upućen je dopis i elektronska poruka iste sadržine s pozivom da:
- posredstvom naše *web* aplikacije (VeP) pristupe radovima iz svojih časopisa koji su izdvojeni pomoću iThenticate-a kao suspekti zbog znatnog prepokrivanja sadržaja s nekim drugim radovima;
 - uvere se u to da je prepokrivanje obimno i da nije legitimno;
 - kontaktiraju autore i zatraže od njih objašnjenje za utvrđene nalaze;
 - ocene radove razvrstavajući ih u pomenute kategorije/modalitete, uključujući i ocenu *uredan rad*; i
 - popune kraći upitnik o prevenciji plagijarizma.
- Obezbeđeni su svi uslovi da uredništva zaista prime pozive.

- (3) Najzad, rezultati uredništava dati su ponovo na uvid analitičarima CEON-a, da bi na osnovu njih eventualno korigovali svoje prvobitne ocene. Radovi ocenjeni kao autoplagijati razvrstani su na kraju u dve kategorije: grubi i blagi.

Zbirni pregled rezultata ukazuju na nedopustivo veliku incidenciju nelegitimnih radova u domaćim časopisima. Praksa objavljivanja duplikata (tabela 1), koja nema nikakvog opravdanja s obzirom na opštu dostupnost radova posredstvom SCIndeksa, postupno se ali sporo napušta poslednjih godina.

tabela 1. Učestalost internih duplikata i plagijata po širim oblastima nauke

šira oblast	duplikat isti časopisi	duplikat različiti časopisi	autoplagijat	plagijat	ukupno	SCIndeks članaka	udeo duplikata
društvene	13	52	16	2	83	26946	0.31
humanističke	1	6	2		9	13883	0.06
medicina	8	16	7	2	33	14344	0.23
prirodne	5	4	1		10	9429	0.11
tehnološke	13	42	24		79	22510	0.35
	40	120	50	4	214	87112	0.25

Posebno zabrinjava visok stepen plagijarizma (tabela 2). Tome dopunski doprinose plagijati inostranih autora, koji inače nisu obuhvaćeni ovim prikazom. Razmere autoplagijarizma su takođe nedopustivo velike.

tabela 2. Učestalost plagijata domaćih autora po širim oblastima nauke

šira oblast	grubi auto-plagijat	blagi auto-plagijat	grubi plagijat	blagi plagijat	ukupno	provereno članaka	udeo plagijata
društvene	2	2	30	24	58	562	10.32
humanističke					0	12	0.00
medicina	2	10	13	22	47	407	11.55
prirodne	8	39	12	14	73	578	12.63
tehnološke	11	21	12	18	62	604	10.26
	23	72	67	78	240	2163	11.10

Smatramo da je reč o razmerama koje nose veliki rizik od masovnog otkrivanja od strane sve većeg broja servisa koji na Internetu registruju takve pojave, što je već praktično

počelo da se dešava. Takođe smatramo da je znatno bolje da se s ovim problemom suočimo na sopstvenu inicijativu, nego pod spoljnim pritiskom. Nezavisno od toga, uvereni smo da ta pojava zahteva akciju većih razmera, pošto je reč o vidovima ponašanja koji predstavljaju ozbiljnu prepreku uključivanju domaćih časopisa, autora i institucija u međunarodni sistem naučnih komunikacija i evropski naučni prostor. Poznato nam je da su neke zemlje u svetu, npr. Kina, svoj uspon u međunarodnoj nauci započele upravo eradikacijom plagijarizma i tako zadobile simpatije i poverenje međunarodne naučne zajednice. Predlažemo da se u vezi s tim i u skladu s praksom u svetu obezbedi:

- (1) da u slučaju manjih povreda publicističkih standarda autori objave ispravke, a u slučaju nespornih plagijata uredništva svoje opozive (retrakcije); MNTR bi trebalo da ukaže uredništvima sufinansiranih časopisa na tu obaveznu;
- (2) da se gornje promene učine vidljivima u SCIndeks-u, a duplikati i plagijati (uključujući grube autoplagijate) isključe iz korpusa za izradu BIČ; da takve promene izvrši CEON kao izdavač u svim slučajevima kada izostane akcija autora, odnosno uredništava;
- (3) da se uredništvima svih domaćih sufinansiranih časopisa predstavljenih u SCIndeks-u na nivou punog teksta obezbedi materijalno-tehnička podrška u prevenciji plagijarizma i srodnih vidova akademskog nepoštenja;
- (4) da se pokrene inicijativa o ugradnji obaveznih nastavnih sadržaja koji se tiču publicističkih i etičkih standarda u sve programe visokoškolske nastave, posebno na nivou doktorskih studija;
- (5) da se preispita efektivnost tzv. sudova časti koji deluju u okviru domaćih akademskih institucija i udruženja koje (su)finansira MNTR i ispita mogućnost formiranja jedinstvenog regulatornog tela po uzoru na kancelarije za zaštitu integriteta nauke;
- (6) da se protiv počinitelaca čiji su radovi u ovom istraživanju okvalifikovani kao grubi plagijati preduzmu odgovarajuće disciplinske mere, a protiv počinitelaca plagijata blažeg oblika mere javnog upozorenja;
- (7) da se radovi koji su u ovom istraživanju okvalifikovani kao grubi autoplagijati ne priznaju autorima u sistemu vrednovanja MNTR, a da se počiniocima autoplagijata blažih razmera izreknu mere javnog upozorenja;
- (8) da se protiv uredništva sufinansiranih časopisa koji iskažu nespremnost da se suoče sa svojim obavezama iz ovog domena preduzmu odgovarajuće mere.

Da bismo vam omogućili preduzimanje mera pod 1, 6 i 7 obezbedili smo vam *puni uvid u pojedinačne rezultate* provere, uključujući plagirane dokumente s obeleženim preuzetim deonicama. Rezultati su dostupni u okviru naše *web* aplikacije *Provera legitimnosti radova*. Aplikacija sadrži Uputstvo o radu. Dostupna je na adresi <http://data.scindeks.nb.rs/> uz upotrebu korisničkog imena: xxx i lozinke: xxx.

Iz uporednog uvida u razlike u kvalifikacijama radova između uredništava i analitičara CEON-a kao i uvida u nalaze *iThenticate*-a vidljivo je da su mnoga uredništva iskazala sklonost ublažavanju kvalifikacija. Deo uredništava/izdavača je izbegao saradnju. Zato

predložemo da u svim slučajevima izostanka ocene uredništava ili razmimoilaženja kvalifikacija poverenje ukažete CEON-ovim analitičarima.

Uredništvima je u okviru iste aplikacije ponuđen i upitnik o merama prevencije plagijarizma koje planiraju da preduzmu, kao i merama koje bi po njihovom mišljenju trebalo da preduzmu MNTR i izdavač SCIndeks-a. Iz rezultata, koji su vam dostupni u okviru iste aplikacije, vidljivo je da saradljiva uredništva iskazuju poverenje u ovu akciju, kao i potrebu za daljom podrškom, najčešće u vidu pretplate na servis poput *iThenticate*-a.

O rezultatima pripremamo opsežnu studiju. U okviru ugovora sa firmom *iParadigms*, preuzeli smo obavezu da u zamenu za besplatno korišćenje *iThenticate*-a objavimo rezultate ovog istraživanja. Rezultati bi trebalo da obuhvate i mere koje je akademska zajednica Srbije preduzela na osnovu utvrđenih nalaza. Molimo MNTR da nam u opštem interesu omogući puni uvid u mere koje preduzme u okviru svojih nadležnosti.

S obzirom da je MNTR na naš predlog izdvojilo određena sredstva za proveru prisustva plagijarizma u domaćim radovima 2010 godišta, kao i činjenicu da smo s Narodnom Bibliotekom Srbije (NBS) sklopili ugovor koji pored ostalog predviđa realizaciju tog posla, obaveštavamo vas da nas je *iParadigms* upoznao s promenom uslova korišćenja *iThenticate*-a koja nas sprečava da tu aktivnost obavimo u okviru planiranog budžeta. Za rešenje novonastalog problema neophodna je izrada aneksa ugovora MNTR i NBS, kao i ugovora NBS i CEON, kojima se za obavljanje tog posla, ili obezbeđuju dopunska sredstva, ili se on izostavlja uz odgovarajuće umanjenje cene ugovora.

Upravni odbor
Predsednik
dr Pero Šipka